

DISERTACIJA O MATIJI VLAČIĆU IVANA KORDIĆA: *Mathias Flacius Illyricus und sein Beitrag zur Entwicklung der Hermeneutik als des verstehenden Zugangs zur Wirklichkeit und zu Ihrem Niederschlag im Text* (1987)

Rad pod citiranim naslovom, napisan na njemačkom (206 strana formata A4) predstavlja doktorsku disertaciju koju je naš autor (r. 1951), diplomirani teolog i filozof, ove godine obranio na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Freiburgu i Bregau u SR Njemačkoj. Taj svoj rad autor je raščlanio u slijedeće glavne dijelove: Predgovor (III—IV), Život, povijesno značenje i hermeneutički važna djela Vlačića (1—16), Odnos između filozofije i teologije u Vlačićevu mišljenju (17—31), Povijesno i sistematsko mjesto mišljenja, govorenja i razumijevanja s posebnim obzirom na Vlačićev doprinos u tom sklopu (32—83), Tekst i razumijevajući pristup k njemu, Pokušaj jednog problematiziranja s posebnim odnosom na hermeneutičko samorazumijevanje Vlačića (84—191), Sažetak (192—195), Popis literature (196—206) te kratka biografija samog autora (207).

Odredivši temeljni problem Vlačića, jednog od »najznačajnijih ljudi reformacije«, u obliku pitanja, koje je, smatra autor, i ujedno središnje pitanje i same reformacije, »kako se može Sveto pismo najtočnije i najvjernije razumjeti i time ga osloboditi od misaonih slojeva tradicije?«, Kordić postavlja sebi ovaj zadatak: »osvijetliti Vlačićeve hermeneutičke zasade na temelju njegovih hermeneutički prožetih djela«. Autor uzima kao hermeneutički relevantna slijedeća Vlačićeva djela, na koja se u radu i najčešće poziva: *Quod sacra scriptura...* (1543), rad na temelju kojega Vlačić dobiva naslov Magister artium et philosophiae; *Regulae et tractatus...* (1551); *Clavis Scripturae sacrae* (1567); *Novum Testamentum Jesu Christi...*, *Glossa compendiaria...* (1570) te *De Materiis metisque scientiarum, et erroribus philosophiae, in rebus divinis* (1563).

Budući da je Vlačić teolog i njegovo osnovno pitanje teološko, autor je na samom početku suočen s pitanjem legitimnosti filozofijskog pristupa Vlačićevu djelu. Stoga u još uvijek uvodnom (drugom) dijelu (17—31) legitimira svoj filozofijski pristup Vlačićevu teologijskom djelu, tematizirajući ujedno (kod samog Vlačića) odnos filozofije i teologije. Taj se problem, međutim, na ovaj ili onaj način provlači kroz čitav rad, da bi se na kraju nametnuo svom silinom u specificiranom obliku što ga predodređuje intencija rada: naime, kao problem odnosa *filozofijske i teologijske* hermeneutike (183—191).

Vlastito filozofijsko hermeneutičko stanovište, s kojeg tumači i procjenjuje Vlačića, Kordić zacrtava u trećem i razrađuje u četvrtom dijelu. Od-

redišvi povijesno i sistematsko mjesto problema razumijevanja kao središnjeg hermeneutičkog problema unutar jedinstvenog sklopa »misliti-govoriti-razumjeti«, autor, da bi filozofijski utemeljio hermeneutički problem, pošiže za Heideggerovom egzistencijalnom analitikom u djelu *Bitak i vrijeme*, Gadamerovom filozofijskom hermeneutikom u djelu *Istina i metoda* te za bitnim uvidima u kompleksni suodnos mišljenja-govorenja-razumijevanja od Platona i Aristotela preko Schleiermachersa, Hegela, Dilthaya pa sve do suvremenih predstavnika filozofijske i teologijske hermeneutike. Cilj je naravno probiti se svagda i uopće na najvišu razinu razmatranja hermeneutičkog fenomena, sve do točke na kojoj se hermeneutika otvara prema ontologijskom horizontu. Na svakoj od tih dosegnutih razina razmatra se Vlačićevo povijesno i sistematsko mjesto i valorizira njegov doprinos u osvjetljavanju određene dimenzije hermeneutičkog problema. Time je ukrajno naznačena tematsko-problematska i metodologijska shema Kordićeva rada u cjelini.

Kordićev rad pokazuje, međutim, veće ambicije nego što to sugerira navedena njegova tematska struktura i citirani zadatak, tj. na temelju izrazito hermeneutičkih Vlačićevih radova osvijetliti njegov »doprinos razvitku hermeneutike.« Autor, naime, nastoji tematizirati i samu hermeneutiku kao takvu, dignuti razinu svog rada, dakle, na rang filozofijske rasprave o hermeneutici kao takvoj, smatrajući da na takvu vrst raspravljanja navodi Vlačićevo djelo u cjelini. Citirano »središnje« pitanje Vlačića, prema Kordiću, koje je ujedno i temeljno pitanje reformacije što ga je ona izoštrila u radikalnoj formuli »sola Scriptura«, što će reći sama čista Božja riječ očišćena od profanointeresnih interpretacija, jest, prema Kordiću, »središnja tema« ne samo navedenih hermeneutičkih nego i svih Vlačićevih djela iako se »prividno u njima bavi drugim područjima ljudskog duha«. Sveprisutnost hermeneutičkog pitanja u Vlačića navodi Kordića da postavi sebi općenitiji cilj svoga rada: »na putu k razumijevanju Svetoga pisma zakoračiti na putove k razumijevanju uopće«. To će značiti dvostruko: s jedne strane da si autor nastoji dati računa o vlastitim filozofijsko hermeneutičkim pretpostavkama pristupa hermeneutičkim spisima Vlačića s ciljem da vrednuje »njegov doprinos razvoju hermeneutike«, što s druge strane pretpostavlja već jednu Kordićevu filozofiju hermeneutike, ili ga pak prisiljava da je usput izgrađuje kao onu instanciju s koje tek može poduzeti nešto takvo kao što je procjena Vlačićeva »doprinosa razvoju hermeneutike«. Ta cirkularnost, kružnost koja je inherentna samom hermeneutičkom fenomenu prisutna je sasvim jasno u Kordićevu radu. Štoviše, on je mora tematizirati, što i čini u trećem poglavlju, jer: »Svako pitanje o razumijevanju nekog teksta, neke povijesne epohe, ovog ili onog područja ljudskog života ima, izričito ili ne, u pravom smislu filozofijsko pitanje o razumijevanju uopće pretpostavku koja glasi: kako i zašto je razumijevanje uopće moguće?« (32).

Na temelju rečenoga može se zaključiti ovo: Kordićev rad, uzet po dijelovima i u cjelini, jest vrijedan i interesantan doprinos u prvom redu razumijevanju Vlačićeva 'mjestu' u povijesti hermeneutike i njegova produbljanja hermeneutičke problematike, a zatim i fundamentalnofilozofijskom osvjetljavanju fenomena »razumijevanja« uopće.

Na kraju valja istaći, da bi nekom od zainteresiranih izdavača trebalo preporučiti da s autorom ugovori te objavi prijevod ove disertacije na hrvatski s time da hrvatsku verziju učini čitkom i za širu publiku koju Vlačić

može interesirati, a onda i sama hermeneutička problematika. To bi značilo u prvom redu izbjegavati određeni strukovnjački manirizam i tehnicizam u jeziku koji su podnošljivi za stručnjake ali odbojni za publiku inače željnu filozofskog štiva.

Bilo bi dobro da autor detaljnije opiše i prikaže kontroverzije oko Vlačičeve hermeneutike u najnovijoj literaturi na način kako je to učinio u svojim člancima (*Novija literatura o Matiji Vlačiću, Gadamerovo razmišljanje o hermeneutici Matije Vlačića Ilirika*), što su objavljeni u časopisu *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* (br. 1—2/1983, str. 219—228, i 1—2/1984, str. 205—211). Tu bi se, naravno, trebalo kratko i kritički osvrnuti na najnovije napise o Vlačičevoj hermeneutici i u nas. Takvim jednim detaljnijim opisom najnovije kontroverzije oko Vlačičeve hermeneutike u jednom zasebnom poglavlju, knjiga bi dobila: prvo, aktualno-informacijsku vrijednost i drugo, organski uvod u jedan od središnjih Vlačičevih problema što je tematiziran u drugom poglavlju autorove disertacije pod naslovom *Odnos filozofije i teologije u Vlačičevom mišljenju* (17—31).

FRANJO ZENKO

**MONOGRAFIJA ŽARKA DADIĆA O RUĐERU JOSIPU BOŠKOVIĆU:
BOŠKOVIĆ, »Školska knjiga«, Zagreb, 1987**

Prije dvjesta godina, 13. veljače 1787. godine, u Milanu je umro Ruđer Josip Bošković, rođen u Dubrovniku 18. svibnja 1711. U znak te obljetnice održavaju se razne priredbe i organiziraju mnogi skupovi u zemlji i inozemstvu. U zemlji, počevši od malog hercegovačkog seoceta Orahov Do, gdje je još sačuvana rodna kuća njegova oca Nikole, preko njegova rodnog grada Dubrovnika, gdje je održan međunarodni znanstveni skup o Ruđeru Boškoviću (5—7. 10. o. g.) u organizaciji JAZU, pa do Zagreba, gdje su održana već dva simpozija o Boškoviću, onaj u prosincu prošle godine u organizaciji Filozofsko-teološkog instituta, DI u Zagrebu (materijali s tog simpozija su upravo objavljeni u knjizi koja ima isti naslov kao i simpozij, tj. *Filozofija znanosti Ruđera Boškovića*) koji je imao i internacionalni karakter, i simpozij u organizaciji Instituta Ruđer Bošković u Zagrebu.

Napominjemo još samo da je i državna jugoslavenska pošta uz prigodnu marku izdala i poštansku dopisnicu u boji s Boškovićevim portretom, crtežom njegove metode ispitivanja ravnine kvadranta u vertikalnom položaju i faksimilom potpisa. Na poleđini te dopisnice je sljedeći tekst: *Ruđer Bošković (Dubrovnik, 1711 — Milano, 1787), fizičar, matematičar, astronom i filozof. Najveći hrvatski naučnik svog vremena. Preteča moderne fizike. Jedan od posljednjih univerzalnih ljudi evropske humanističke tradicije (između ostalog bio je arhitekta, arheolog i pesnik). Bavio se također primjenom matematikom, geofizikom i geodezijom.*

U inozemstvu, u evropskim metropolama (Rim, Beč, Milano, Pariz) gdje je Bošković živio i radio, također su održani, odnosno najavljeni znanstveni skupovi na kojima se raspravljalo, odnosno raspravljat će se o njegovu životu i radu vezanom prvenstveno uz dotični grad, a onda i općenito, kako to uvijek biva na sličnim skupovima.